

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

DAGNY

TIDSKRIFT FÖR SOCIALA OCH LITTERÄRA INTRESSEN

UTGIFVEN AF

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET

REDAKTÖR: LOTTEN DAHLGREN

INNEHÅLL:

- ANNA KRUSE: Några drag från de amerikanska barndomstolarnas verksamhet. II.
- L. D—X: Carlyle och hans hustru. III. (Slut.)
- L. D. Kvinnan i den moderna dramatiken. A propos skådespelet »Gertrud» af Hjalmar Söderberg.
- EMILIA BROOMÉ: Kvinnornas kommunala valbarhet. »Modersskydd.»
- Mathilda Lönnberg †.
- Rösträttsmotioner vid 1907 års riksdag. III.
- MÖTEN: Föreningens för kvinnans politiska rösträtts årsmöte. — Småbrukskonferensen.
- Föreningsmeddelanden: Anslag till F.-B.-F:s landtbruksskola. — Från förbundskretsarna.
- Kvinnliga medlemmar i Stockholms stads fattigvårdsnämnd och underlydande styrelser.
- Från skilda håll: England. — Finland.
-

Brännskador. Till följd af sin utmärkta verkan att **förekomma uppkomsten af brännblåsor och lindra svedan** har Fil. Dr. P. Håkansson Salubrin varit stor användning vid behandlingen af brännskador. Om **utspädningen**, särskildt vid fall af sår eller längre behandling, efterse den hvarje flaska Salubrin åtföljande beskrifningen! Allmänheten varnas mot efterapningar af fabrikatet. Salubrin tillhandahålles i Parlym-, Specceri- och Färgaffärer. Partilager hos Geijer & Co, Stockholm.

FORMULÄR OCH ANVISNINGAR

TILL

ÄKTENSKAPSFÖRORDS UPPRÄTTANDE

UTGIFNA AF

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET.

Rekvireras från F.-B.-F:s byrå.

Kvinnliga juridiska byrån

Triewaldsgränd 2. A. T. 143 23.

Kontorstid kl. 1/2 10-4.

Utför rättegångar, verkställer bouppteckningar och arfskiften, förmedlar egendomsför-
säljningar, aflärsöfverlåtelse och ackordsuppörelser under hand, uppsätter **legala hand-**
lingar, utför i öfrigt juridiska uppdrag af alla slag samt ombesörjer med energi och till
ytterst billigt arvode **inkasseringar**.

ULLGARN

Svenskt och Engelskt för hand och maskinstickning samt väfnad, Hambur-
gergarn, Zéfir-, och Kastorgarn, Carmen-, Tua-, och Andalusiagarn till
Schalar. Oblekt, Blekt, och Crémefärgadt Fiskegarn till Gardiner, Glans-
garn, Mattvarp, Mattskedar och finare Väfskedar, allt till lägsta priser i

Axel Hindersons Garnbod.

Hötorget 3.

Anonser för DAGNY

upptagas af

fröken Ingeborg Bergström, 31 Östermalmsgatan 31.

Riks. Tel. 97 83.

AKTIEBOLAGET INGEBORG HALLINS BRODERIAFFÄR

rekommenderar sitt rikhaltiga lager af konstnärliga, uppritade
och påbörjade broderier.

Största urval af alla färgnyanser i Silke och Garn.

Uppritade broderimönster och namn.

Originalmönster till alla broderier, utförda af konstnärer,
fås på beställning.

Originalstatyetter och Antikviteter.

Elever emottagas.

Order expedieras äfven till landsorten.

**Aktiebolaget Ingeborg Hallins Broderiaffär,
Malmskillnadsgatan 32, Stockholm.**

Allm. Telefon 220 97.

För kapitalister, särskildt fruntimmer, har det länge varit ett önskningsmål att kunna öfverlämna vården af sina värdepapper och skötseln af sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade punktlighet och noggrannhet i utförandet af det anförtrodda uppdraget äfvensom prisbillighet. En sådan institution är

Stockholms Enskilda Banks Notariatsafdelning

(Lilla Nygatan 27, expeditionstid 10—4),

som under garanti af **Stockholms Enskilda Bank** åtager sig vård och förvaltning af enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatsafdelningen deponerar obligationer, inkasserar Notariatsafdelningen vid förfallotiderna kuponger och tillhandahåller deponenten influtna medel. Vidare efterser Notariatsafdelningen utlottningar af obligationer och underrättar deponenten i god tid, ifall en denne tillhörig obligation blifvit utlottad, samt lämnar förslag till ny placering af det ledigblifna kapitalet.

Exempel 2. Om inteckningar deponeras hos Notariatsafdelningen, underrättar Notariatsafdelningen gäldenären därom att räntorna å inteckningarna skola till afdelningen inbetalas, hvarefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariatsafdelningen att inteckningarna blifva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos afdelningen deponerad inteckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter **Stockholms Enskilda Bank** därigenom uppkommen skada.

Förvaringsafgift: 50 öre för år pr 1,000 kronor af depositionens värde, dock ej under två kronor.

Hygieniska Skodon tillverkas för Herrar, Damer och Barn.

OBS! Prisbelönta af Dräkt-Reformföreningen.

Skodon tillverkas äfven efter modern fason.

— Allt arbete utföres noggrannt och af bästa material. —

Reparationer verkställas väl och på bestämd utlofvad tid.

P. Gust. Pettersson,
52 Drottninggatan 52.

Fröken Nanny Hårds af Segerstad

SJUKHEM,

STOCKHOLM, Sibyllegatan 46—48, 4 tr. (Hiss).

Hemmet emottager konvalescenter och invärtes sjuka, men inga smittosamma sjukdomar. Hemmet i alla afseenden förstklassigt.

Rikstel. 88 44.

Allm. tel. 99 44.

Å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, Stockholm, 54 Drottninggatan,

finnas anmälda kvinnliga arbetssökande såsom: lektionsgifvare i olika ämnen, svenska och utländska lärarinnor för hem och skolor, kontors- och skrifbiträden, bonner, husföreståndarinnor, sällskap och biträden i hem, föreläserskor, gymnaster m. fl.

Till Fredrika-Bremer-Förbundet insänd periodisk litteratur febr.—mars 1907.

Svensk:	Husmoderen.
Bonniers månadsskrift.	Nylænde.
Det nya Sverige.	Urd.
Fataburen.	Wærn.
Folkskolans barntidning.	
Hemåt.	Dansk:
Hvita Bandet.	Bog og Naal.
Hälsovänneren.	Det ny Aarhundrede.
Idun.	Kvinden og Samfundet.
Kyrklig tidskrift.	Kvindernes Blad.
Manhem.	Liv og Kultur.
Mitt hem.	Kvennabladid. (Isländsk).
Nordisk tidskrift.	
Nya kyrkans tidning.	Tysk:
Ord och bild.	Blätter des Badischen Frauenvereines
Pedagogisk tidskrift.	Die Frauenbewegung.
Polstjärnan.	Evangelische Frauenzeitung.
Saga.	Monatsbericht des Vereins christlicher
Social tidskrift.	Lehrerinnen.
Statistisk månadsskrift.	Neue Bahnen.
Statistisk tidskrift.	Neues Frauenleben.
Svensk bokhandelstidning.	Unterm Lazaruskreuz.
Svensk damtidning.	
Svensk läraretidning.	Engelsk:
Tidning för lärarinnor.	Jus Suffragii.
Tidning för Sveriges läroverk.	The English Woman's Review.
Varia.	The British Journal of Nursing.
	The Woman's Journal.
	Women's employment.
Finländsk:	
Finsk tidskrift.	
Mot hemmet.	
Nutid.	
	Fransk:
Norsk:	La Femme.
For Hus og Hjem.	La Vie heureuse.
For Kirke og Kultur.	Revue du Travail.

Böcker insända till Fredrika-Bremer-Förbundet jan.—mars 1907.

- Abert Bonnier:** *Roos, Mathilda*, Hvit ljung. — *Löken, Olaus*, För barnsköterskor och mödrar.
- Evangeliska fosterlandsstiftelsens förlag:** *Petersen, Lauritz*, Kaptenens hustru. — *Whittemoore, E. M.*, Delia. — *Montell, Vilh.*, Vårbrytningar. — *Storjohann, Pastor*, Bröllopskläderna. — *Kolmodin, A.*, Bibliska tids- och stridsfrågor.
- C. E. Fritzes bokförlag:** *Kleman, Ellen*, Fabian Wendts hustru. — *Kuylenstierna-Wenster, Elisabeth*, Sophie Ottosdotter.
- Hugo Geber:** *Höjer, Nils*, Svensk samhällslära.
- P. A. Norstedt & Söner:** Leo Tolstoj. Hans lif och hans verk. Första delen. Senare häft. — *Kruse, John*, Rembrandt. — *Laurin, Karl G.*, Jean François Millet. — *Velande, Jenny*, Det Sverige som växer. — Föreningen Heimdals folkskrifter N:o 87.
- W. Schultz:** Norrland. Småskrifter utg. af Norrlandska Studenters folkbildningsförening I, 1—4.
- Wahlström & Widstrand:** Den undre världen. En lifshistoria. — *Karlfeldt, Erik Axel*, Flora och Pomona, 2:dra uppl. — *Forslund, Karl-Erik*, Skogssagor och Jurskisser.

Några drag från de amerikanska barndomstolarnas verksamhet.

II.

En mera sympatisk och för sitt kall bättre lämpad personlighet än domaren vid barndomstolen i Denver kan man väl knappt tänka sig. Han har också blifvit kallad: »the father of the Juvenile Court». Judge Lindsey är en människa, som förstår barnanaturen bättre än de flesta, som under samvaron med barnen får fram drag, som lära honom allt bättre och bättre förstå och bedöma nya fall. Han är en barnvän och psykolog af första rang.

Utom till de vanliga sessionerna, d. v. s. sådana som jag nyss skildrat, samlar Mr Lindsey de barn, som stå under domstolen, till ett möte hvarje lördagsmorgon, hvarvid han inleder sammankomsten med något samtal om plikter mot samhället och medmänniskor, vikten af sanning i uppträdandet, om lögn, om skvaller o. s. v. Hvarje barn äger att infinna sig hvarannan lördag morgon, för att afgifva rapport om sig själf och framlämna meddelande från skolan eller arbetsgifvaren. Och snart nog visa barnen sig angelägna om, att dessa rapporter skola vara så goda som möjligt. Inträffar ej någon förbättring, sändas de till en s. k. Detention School, tills man hinner anskaffa ett godt hem eller ock till något räddningshem eller till State Industrial School. Som bevis på, hvilken ambition Mr Lindsey förmår väcka hos sina små delinkventer, kan nämnas, att han skickat hundratals pojkar försedda med reskassa alldeles på egen hand till sådana platser, och icke mer än tre ha svikit hans förtroende.

Jag tror också hans uppfattning är riktig, den nämligen: »Behandla barn med förtroende, och de skola ej svika ditt förtroende». Ett ganska roligt exempel därpå kan jag nämna. Åtskilligt ofog hade en längre tid bedrifvits med Denvers spårvagnar.

Pojkar hade roat sig med att lägga stenar på spåren för att få vagnarna att spåra ur, de hade smort fett på skenorna för att komma vagnarna att med fart rusa ned för backarna. Man hade sökt gripa orostiftarna men ej lyckats, ehuru man hade misstankar på de skyldiga. Mr Lindsey uppkallade de misstänkta pojkarna, berättade för dem hvad som händt och föreslog, att de skulle hjälpa honom, ty han var tvungen, som han sade, att för någon tid entlediga vakten från uppsikten öfver spåren. Gossarna åtog sig med stolthet denna vakt, och icke blott detta utan mycket annat ofog upphörde af sig sjäfft. Ja, Mr Lindseys underbara takt, att i rätta ögonblicket finna det för hvarje individuellt barn rätta behandlingsättet, är enastående. Många exempel härpå skulle kunna framdragas, men jag måste inskränka mig till ett enda.

Polisen hade gripit »en farlig ung brottsling», om hvilken det stod i annalerna, att han satt inne för »svåra förbrytelser och upprepade rymningar». Mr Lindsey ville försöka göra något för gossen och bad, att denne skulle föras till honom. Då uppsyningsmannen förde den anklagade till Mr Lindsey, hviskade han till honom varnande: »Har ni inte sett, hur han hela tiden haft ögonen på brandstegen utanför fönstret? Det är bäst, att jag stannar här.» Men då Mr Lindsey yrkade på att få vara ensam med gossen, lämnade uppsyningsmannen honom med orden: »Välän, ni skall vara ansvarig för honom. Ni vet hvad det kostat staten att uppsåra denne fånge!» Mr L. visste det. Han gick direkte fram till ynglingen och sade: »Henry, vet du hvad uppsyningsmannen sade? Han sade, att du haft dina ögon på brandstegen hela tiden och att det är din afsikt att rymma, så fort tillfälle yppar sig. Jag tror det icke, Henry, jag tror på dig, och jag hoppas, du tror på mig också.»

Därpå gick domaren bort till fönstret, öppnade det på vid gafvel och sade: »Nåväl, Henry, här är brandstegen. Du har din frihet — och hvad mer är, jag ger dig två timmar att undkomma på; jag ämnar ej anmäla din flykt förrän två timmar härefter, och du har mörkret till din hjälp. Om du nu tror, att det inte finns något godt inom dig, som är värdt att räddas — så gå — men tror du, att det finnes något godt, som är värdt att räddas, något, af hvilket det kanske kan bli något stort — så stanna! Gå eller stanna, hvilket du vill!»

Mr Lindsey gick bort till sitt arbetsbord och satte sig till

sitt arbete. Mycket blef ej uträttadt i yttre afseende, men inom honom arbetade en oro för hvad Henry skulle fatta för beslut. Han visste ej hvad intryck han gjort på gossen eller om han alls gjort något. Under tiden vandrade Henry med en vaggande gång fram och tillbaka i rummet. Äfven i hans inre utkämpades en strid på lif och död. Så förflöf en lång stund. Plötsligt hör Mr L. gossen ta några beslutsamma steg mot fönstret. Han vågar ej se upp af fruktan att få se Henry försvinna ned för stegen. Men i stället hör han en smäll. Fönstret slås igen, och haken lägges på. Henry går raskt fram till Mr L. »Domare», säger han, »aldrig har någon talat så till mig, som ni gjort, aldrig har någon visat mig ett sådant förtroende. Jag vill göra hvad helst ni befäller mig». Därpå talades de vid. De talade om brott och om polis, ända tills det var tid för gossen att återvända. Och då — ja, då sände Mr L. honom ensam tillbaka. Och han gick för att frivilligt intaga sin plats i korrektionsanstalten Buena Vista.

Det är denna ljusa, modiga tro, som är hemligheten af Mr Lindseys framgång i arbetet bland ungdomen.

Långt ifrån att barnen skulle känna fruktan för eller hysa mistroende till barndomstolen, betrakta de denna institution såsom ett stöd och söka där hjälp i sina angelägenheter. En mängd sådana fall visa, att de respektera lagen och känna, att staten står på deras sida.

Jag har här hufvudsakligen talat om gossarna, och det är helt naturligt, då dessa i så mycket högre grad frekventera domstolen än flickorna. Intill år 1904, från hvilken tid de sifferuppgifter jag användt datera sig, förhöllo sig respektive fall som 10 till 1. De förseelser, hvilka oftast komma under domstolens behandling, äro snatteri, skolkning, okynne och lösdrifveri. Och dessa kulminera under 12—14-årsåldern. Men antalet fall lär afgjort ha sjunkit, sannolikt emedan barndomstolen från början tar hand om barnen och i tid ställer dem »on probation». Ty att barndomstolen redan gjort nytta, därom är intet tvifvel. Ja, Mr L. anser sig ha gjort mer nytta under de jämförelsevis få år han där arbetat än under de 20 år han arbetat som domare i vanlig bemärkelse, och detta ej endast för barnen, utan ock för de vuxna, med hvilka han genom dessa kommit i beröring. Många af dessa personer ha därigenom kommit till insikt om sina skyldigheter mot och sitt ansvar för barnen.

Ja, säkert är, att »barnproblemet är statsproblemet» och detta ej endast ur humanitär synpunkt utan äfven ur stats-ekonomisk. Hvar och en vet hvad det betyder för staten att uppfostra sina medlemmar till arbetsdugliga medborgare mot det att genom försumlig uppfostran öka proletarietet.

* * *

Återstår ännu att säga något om huru barndomstolen varit anskrifven i olika kretsar. Den har naturligtvis, som allt annat nytt, varit föremål för olika bedömande, men det synes dock på en mängd uttalanden från föräldrar och målsmän som om den i allmänhet vunnit deras förtroende och som de kände den som ett stöd och en hjälp.

Mr Lindsey redogör i sin rapport för en del skriftliga uttalanden om barndomstolens verksamhet, som kommit honom till del. Föräldrar uttrycka sin tacksamhet för hvad som genom denna institution blifvit gjordt för deras barn och särskildt för det humana, sympatiska sätt, hvarpå de blifvit behandlade. En talar om att poliserna i allmänhet äro alltför brutala mot pojkarna vid minsta anledning. »Vore de mindre brutala, skulle vi ha bättre pojkar.»

Från ett håll har dock Judge Lindsey mött afgjordt motstånd, och det är från det håll, där han borde kunnat vänta stöd: från polisen och fängelserna. I st. f. att inse det abnormalt i att behandla barn som brottslingar och döma dem efter allmänna strafflagar, ansågo de att Judge Lindsey öfverskattade barnen och alltför godtroget lyssnade till deras historier. Ja, de förklarade rent ut i tidningarna hans öfverdrifna nit för barnen som galenskap, i akt och mening att väcka misstroende mot honom och hindra antagandet af den motion till lagstiftning för barndomstolen han hade väckt.

Judge Lindsey skref till polismyndigheterna och inbjöd dem att göra en undersökning, huruvida han öfverdrifvit förhållandena. Ett möte skulle hållas i hans ämbetsrum den följande dagen kl. 2. Till detta inbjöds guvernören, borgmästaren, ämbetsmän i polisen, prästmän m. fl. Först den dag mötet skulle hållas, fick han svar att de skulle infinna sig. Mr Lindsey inkallade då en person, åt hvilken han lämnade en lista på pojkar, som varit i fängelse och bad honom hopsamla 10 af dem till kl. 2 samma

dag. Denne svarade, att det vore omöjligt, enär tiden var för kort. Mr L. ögnade hastigt igenom listan och stannade vid namnet »Mickey». Här hade han den, som kunde hjälpa honom.

Mickey var en gatpojke, som ofta varit i fängelse, senast ungefär en månad före detta tillfälle för en mindre förseelse.

Denne Mickey efterskickades. Efter en stund infann han sig varm och anfådd. »Mickey», sade domaren, »jag har hjälpt dig, då du varit i svårigheter. I dag är det din tur att hjälpa mig. Jag behöfver i dag kl. 2 en tio stycken pojkar, som varit i fängelse, kan du laga att de äro här vid den tiden?» »Om jag kan?» sade Mickey, »om jag bara hade en »maskin», skulle ni få pojkar i öfverflöd». En velociped anskaffades, och Mickey begaf sig åstad.

Klockan blef 2, och de som skulle närvara vid mötet hade infunnit sig. Men ännu hade inga pojkar synts till. Judge Lindsey var förtviflad. När några minuter gått hördes ett rammel och skrammel i trappan, och in störtar Mickey med ett 40-tal pojkar. Domaren samlade dem i angränsande rum och Mickey fick i uppdrag att välja ut några, som kunde vittna om huru de haft det i fängelset, och hvad intryck fängelset gjort på dem.

Med Mickeys bistånd utvaldes 10 pojkar, som inkallades den ene efter den andre, för att inför mötet tala om sina erfarenheter. Korsförhör anställdes, och genom deras svar kommo åtskilliga missförhållanden i dagen. Då förhöret pågått en timme eller två reste sig guvernören och förklarade, att det kunde vara nog. »Mina herrar», sade han, »jag har i hela mitt lif icke hört talas om så mycken korrption och uselhet, som jag i dag fått lära känna genom dessa barn. Nu skall heller intet i min styrelse blifva mig så angeläget som att genomdrifva Judge Lindseys motion. Jag bryr mig ej ens om att läsa den; säger han, att den afser att ändra dessa förhållanden, då är jag nöjd, och om Judge Lindsey är »tokig», då vill jag ha mitt namn på listan öfver »de tokiga» under hans.»

Lagen blef antagen, och Judge Lindsey fick behandlingen och kontrollen öfver de beroende, försummade och brottliga barnen anförtrodd åt sig.

* * *

De amerikanska barndomstolarnas verksamhet har blifvit uppskattad äfven utom Förenta staterna. I England har man gjort försök i samma riktning, och tyske kejsaren har under den

sista tiden tagit upp saken till undersökning och är betänkt på att införa liknande institutioner i Tyskland.

Till sist vill jag endast citera några ord, uttalade af presidenten Roosevelt vid ett offentligt möte, hvilka visa hans uppfattning af folkuppfostrans betydelse i dess vidsträcktaste mening: »Blott ett ord om landets framtid — landet såsom det kommer att te sig 20, 30, 40 år härefter. Mycket beror på det sätt, hvarpå vi drifva vår handel, huru vi sköta våra industriella verk, vårt landtbruk och vår boskapsskötsel. Men hvad som betyder mest, är hvad slags män och kvinnor det då kommer att finnas i landet. Ingen nation är säker, om icke i hemmen finnas friska, glada och lyckliga barn. Om barnen och ungdomen icke uppfostras väl, äro de en förbannelse icke blott för sig själfva, utan det betyder ruin för den framtida staten!»

Denna vidsynta uppfattning af uppfostran, grundad på en djupare insikt om barnanaturen och dess kraf, och tillämpad mera individuellt i barnens lif, är det, som skall omskapa världen.

Anna Kruse.

— * —

Carlyle och hans hustru.

III.

Jag har något länge uppehållit mig vid Carlyles tidigare lif, särskildt vid den episod som utspeltes på den skotska farmen, emedan denna del af hans lefnad och äktenskap ger klafven till förståendet af det hela.

Hvad de rent yttre tilldragelserna i Carlyles och han hustrus historia beträffa, erbjuda de från denna tid föga växlingar. Hans lif var tänkarens, den lärdes, enstöringens, och det var förnämligast genom sina verk han kom i beröring med sina medmänniskor. Med undantag af ett par kortare utländska resor och de nästan regelbundet återkommande sommarbesöken i Skotland eller på några vänners landtegendomar, förflöt Carlyles lif från den datum, här ofvan nämnts, till dess han den 4 februari 1881 gick ur tiden, inom väggarna af det enkla londonhus, där han, sedan han lämnat Skotland, först slagit upp sina bopålar.

Huset, som makarna på engelskt vis ensamma bebodde, var ganska rymligt, försedt med en liten miniatyrträdgård, där Carlyle vårar och höstar brukade gräfvä upp de anspråkslösa små blomsterrabatterna och där hans hustru med ömhet vårdade ett par tynande krusbärs- och syrenbuskar, hitflyttade från Skotland. Småningom underkastades huset en del mindre förbättringar och tillbyggningar, däribland, för att skaffa Carlyle arbetsro, det s. k. »ljud-försäkrade arbetsrummet» (the sound-proof room), åstadkommet genom att yttertakets höjdes och att det rum i öfre våningen, som därigenom erhöles, försågs med dubbla väggar men inga fönster, som kunde släppa in bullret, utan ljuset kom uppifrån. I det hela bibehölls dock huset oförändradt under de 47 år Englands store historieskrifvare där hade sin bostad, och det var under dess tak de världsberömda verken: *Franska revolutionens historia*, *Cromwell* och *Fredrik den store* m. fl. sågo dagen.

I denna miljö se vi makarna åldras vid hvarandras sida, utan att den disharmoni, hvaraf man märker spår redan under deras första äktenskapstid, helt och hållet skulle försvinna. Deras temperaments skiljaktigheter kunde, till trots af den andliga jämnställdheten, till trots af den fond af kärlek, som fanns på djupet, aldrig göra deras förening till hvad man kallar ett lyckligt äktenskap. De voro båda försedda med till ytterlighet lättretliga nerver, därtill häftiga, impulsiva och nästan skrämmande ärliga och sanningsälskande. Ingen af dem hvarken kunde eller ville sticka under stol med hvad han eller hon kände. Slitningarna inom den Carlylska familjen voro äfven under makarnas listid föremål för bekymrade kommentarier bland deras vänner, och försök sagnades ej att utifrån återställa jämvikten. Man kan lätt tänka sig med hvilket resultat.

Såsom varande den mest obehärskade af de båda, gaf han mest hugg på sig och har, helt visst med rätt, fått uppbära den drygaste delen af klandret. Men Froude, som beskyllts för att ha stått under den förtrollning, som mrs Carlyle sades utöfvat på alla dem, med hvilka hon kom i närmare beröring, döljer icke att fel äfven funnos å hennes sida. Hon bar med heroisk ståndaktighet utbrotten af mannens svåra lynne och en mångårig, mödosam öfning hade lärt henne att mota stormen, men drivnen till det yttersta skydde hon ej att parera huggen, och man kan icke undgå att reflektera öfver sagnaden hos henne af den för kvinnan egna styrkan, som ligger i förmågan att öfvervinna det

onda med det goda. Man förstår därför lätt den snälle, finkänslige Robert Brownings omdöme om mrs Carlyle, att hon var »en hård, kärlekslös kvinna». Tilläggas bör, att den författare, som anför detta yttrande, samtidigt intygar, att den brist på mjukhet Browning iakttagit hos Carlyles hustru, troligen förskrifver sig från det tillfälle, då Browning under ett besök i Cheyne Row i sin ifver att demonstrera någon invecklad filosofisk sats, placerade den sjudheta tékitteln på förmaksmattan. Mrs Carlyle, som var en ordningsmänniska och som nödvändigheten lärt att vara akt-sam om förmaksmattor, torde ej med lika blida ögon ha betraktat den unge intressanta poetens distraktioner som andra hans mer mondäna väninnor. Och detta ursäktar man henne.

De första åren af Carlyles och hans hustrus vistelse i London voro fulla af bekymmer. De hade ett litet sammansparadt kapital som beräknades kunna, under iakttagande af den största sparsamhet, räcka ett år. Lyckades det dem efter denna tid ej att förstärka kassan hotade verklig nöd. Matsändningarna från släktingarna i Skotland motsågos därför med längtan, icke endast emedan de tjänade som dämpare på Carlyles humör, som i hög grad affekterades af de i hans tycke onjutbara londonviktualierna, utan emedan en tillökning af det ofta nästan utsinade matförrådet var så behöflig. Det var nu mrs Carlyles genialitet som hushållerska sattes riktigt på prof och utgjorde ett sådant mysterium för den alltjämt växande vänkretsen.

Det historiskt vordna hemmet i Cheyne Row syntes nämligen för de besökande alltid som ett mönster af enkel, men smakfull elegans. Ingenting föreföll att fattas. Hela hemligheten, till hvilken blott få hade nyckeln, var nog den, att frun i huset var en tusenkonstnär, som när det knep kunde vara både snickare och tapetserare, för att nu endast nämna ett par af de handtverksgrenar, hvari hon genom en lång öfning förvärfvat färdighet.

Allbekant är den katastrof, hvaraf Carlyle drabbades under de första londonåren: förlusten af manuskriptet till första delen af sin »Franska revolutionens historia». Det sätt hvarpå han bar denna pröfning kastar ljus öfver hans karaktär: retlig, obehärskad, otålig, då han kom i konflikt med lifvets små vedervärdigheter, stor inför de verkliga olyckorna. Händelsen berättas af Froude sålunda:

John Mill, den tiden Carlyles närmaste och mest värderade vän, var på det lifligaste intresserad af den nya boken. Allt

efter som arbetet framskred lånade han manuskriptet hem till sig för att göra en del annotationer och anmärkningar, dels till hjälp för författaren, dels för att vara beredd på en snar anmälan. Den nyss fullbordade första delen var i hans händer, då en afton — det var den 6 mars 1835 — när Carlyle, »efter att ha arbetat som en negerlaf hela dagen», slagit sig till ro hos sin hustru, får höra en bultning på förstudörren, någon skyndar med brådsakande steg uppför trappan, och in störtar Mill blek som ett lik och oförmögen att få fram ett ljud.

»Mill», ropar Carlyle, »hvad fattas dig, människa? Hvad har hänt?»

Vacklande och ledd af Carlyle till en stol, kunde han ändtligen i afbrutna meningar framstamma en förklaring. Manuskriptet, som sedan det blifvit läst, af vårdslöshet lämnats framme, hade af tjänsteflickan, som ansett det vara några värdelösa pappersrester, kastats i kaminbrasan. Allt, med undantag af några blad, var oåterkalleligt tillintetgjordt.

Detta var allt, men tillräckligt förkrossande i sanning. För Carlyle betydde det ej blott förlusten af många månaders under högtryck utförda hjärnarbete, utan äfven afståendet från hoppet att kunna lösa sin egen och hustruns existensfråga, som just då var bringad till sin spets. Men Carlyles första handling var icke att lamentera öfver sin egen olycka, utan att trösta den förtviflade vännen. Då denne ändtligen lämnat makarna åt sig själfva, voro Carlyles första ord till sin hustru:

»Det var ett hårdt slag för stackars Mill. Vi måste bjuda till det bästa vi kunna att dölja för honom, hvilken allvarlig sak detta i själfva verket är för oss.»

Det var verkliga profningar, sådana som de här nämnda, som närmade makarna till hvarandra, då kände de, genom alla hvardagslifvets söndringar, att de voro *ett*. »Hon var mycket god mot mig», skrifver han också till sin bror i anledning af den här relaterade olyckshändelsen.

* * *

Men tillvaron är ju vanligen icke sammansatt af katastrofer, stora händelser och stora sorger, som sätta de mäktigare själskrafterna hos människan i rörelse. De små hvardagsupplevelsorna fylla den ojämförligt mycket större delen af vår existens. Och det var dessa, som hade en otrolig förmåga att bringa herrskapet

Carlyle ur jämnvikten. Fattigdom, bekymmer, olyckor kunde de bära, icke så lifvets dagliga nötning. När med åren Carlyles rykte som författare blifvit stadfäst, när ärebetygelser och utmärkelser haglade öfver honom, när det ekonomiska bekymrets börda lyfts från deras axlar och de sutto i välstånd, om än icke i rikedom, fanns det tillräckligt kvar af det dagliga lifvets stötestenar för att förbittra deras tillvaro.

Det var s. k. »pigbekymmer», för hvilka mrs Carlyle mer än de flesta husmödrar tycks varit utsatt. Det var bråk med handverkare och husvärdar, för att ej tala om det obehag, som förorsakades af de för gamla londonhus oundvikliga extra inkvarteringarna i väggar och sängar, mot hvilka fru Carlyle hela lifvet igenom tycks fört det mest energiska utrotningskrig. Det var tuppar och hundar och andra fridstörande element, som inverkade på Carlyles arbetsro. Genom deras bref har man fått en ganska närgången inblick i deras husliga förhållanden, ty det synes ha varit hos dem båda ett behof att, när de voro åtskiljda, i detalj ge hvarandra del af detta lifvets vedervärdigheter. Allt emellanåt tyckes det ha varit nödvändigt för dem att skiljas åt på en tid för att pusta ut. Han for gärna hvarje år under några veckor till det gamla fädernehemmet i Skotland, där han delade de sinas enkla vanor; hon besökte sina släktingar. Men när de äro åtskiljda, känna de först lifligt sambandet och nästan dagligen skrifva de till hvarandra. Hans bref äro ömma och kärleksfulla, nästan barnsligt undfallande och ödmjuka, när han vet med sig att han har något särskildt att afbedja. »Allt skall nu blifva godt», skrifver han, »bara du kommer hem till mig igen». Han lofvar att icke bråka och trötta henne mera, inte ställa till något spektakel igen. Han slösar med de ömmaste benämningar, på samma gång han klagar öfver alla de fataliteter han har att utstå under hennes bortvaro. »O, darling, när kommer du hem och beskyddar mig?» frågar han full af förtviflan. »Min papperssax, som kommit bort, skulle du fått rätt på inom fem minuter, de andra (tjänsteandarna) behöfva därtill fem månader.»

Hennes bref innehålla vanligen inga känsloutgjutelser, men äro sprudlande af lif och kvickhet, när de ej, som ofta händer, visa spår af modlöshet och nervös öfverretning. Hon kan på det mest dramatiska vis sätta i scen de trivialaste dagliga händelser: tapetsering af ett rum, kontroverserna med den nya tjänsteflickan o. s. v. Liksom han ger henne del af allt, icke bara det som

rör hans arbeten och deras fortskridande, utan alla sina motigheter och lynnesskiftningar, finner hon inga af det dagliga livvets små episoder för tarfliga, att de ej äro värda att relatera. Det är därför makarna Carlyles korrespondens är så utomordentligt liffull och visar oss dem som lefvande personer, sådana de gå och stå, utan de högtidliga draperier, som så ofta, när det rör berömdheter, skyla för oss den verkliga människan.

Ju mer man fördjupar sig i de dokument, som innesluta det Carlylska familjedramat, desto klarare framträda därur de båda märkliga personer, som däri spela hufvudrollen. Man skall vara en bra klen psykolog och människokännare för att icke se, att man här har framför sig ett af dessa mänskliga förhållanden, som ha upprepats så länge världen stått: tvenne människor förenade i kärlek men skiljda genom oförenligheten i temperament. Samlifvet mellan Carlyle och hans hustru kunde aldrig sänka sig till vaneäktenskapets banalitet, därtill stodo de alltför högt som snillen och som människor. De voro, som Froude träffande uttrycker sig, att likna vid ett par diamanter af renaste vatten, fullkomnade genom slipningen mot hvarandra, men hvars facetter aldrig helt kunna sammanpassas.

Hur väl förstår man ej, genom att så att säga följa deras samlif dag för dag, hvad en finkänslig, varmblodig, af naturen stolt och fordrande kvinna hade att utstå i sammanlefnaden med en man till ytterlighet slaf af sitt sjukliga lynne som Carlyle. »Jag känner mig som vaktaren i ett dårhus», skrifver hon en gång till en vän. Och att tidtals Carlyles sinnesförfattning gränsade till det abnorma framgår af flera samtidas uttalande.

Man finner äfven att om hans hustru led, var hon ej så beskaffad, att hon kunde bära den förtryckta makans martyrgloria med stilla resignation. Vid en jämförelse mellan deras karaktärer märker man, något som i det föregående ofta påpekats, att hon var den fastare, oböjligare af dem båda — hvad engelsmännen kalla »the strong-minded woman» — han den vekare, mera känsliga. Med hela det imponerande, om urkraften hos de puritanska troskämparna erinrande läggningen i hans väsen, som kom hvarje hans ord att på samtiden verka som huggen af en skarpslipad stålklinga, trots kärpheten i hans liksom i järn gjutna gestalt, från hvilken all mjukhet och smidighet synes utesluten, rymde hans inre en stor fond af vekhet, ja, en nästan barnslig blödighet. Till och med hans jeremiader, hans kraftuttryck, som kunde placeras

på de mest omotiverade ställen, hans kink och otålighet, då det gällde det dagliga lifvets oundvikliga små förtretligheter, allt påminner om lynnesegenheterna hos ett själfsväldigt barn.

Men om Carlyle i mångt och mycket var som ett stort barn, saknade han å andra sidan barnets älskvärdhet och behag, hvilket låter omgifningen öfverse med själfsväldet. Hans hustru, som aldrig smakat lyckan af att äga ett litet väsen, hvarpå hennes moderskärlek kunnat koncentreras, hade ej den sanna moderliga fördragsamheten med sin stackars Toms vanarter. För husfridens skull teg hon i det längsta, men bitterheten bet sig fast inom henne och tog sig understundom alltför kännbara uttryck. Äfven hennes hängifna beundrare kunde ej undgå att känna sig illa berörda af skärpan i den ton, hvarmed hon, då hon var i sitt sarkastiska lynne, brukade satirisera sin mans löjligen sidor, under det att han själf, med sin lifliga uppfattning af humor, endast med ett godmodigt skratt besvarade de ej alltid oförargliga kvickheter, för hvilka han var en skottafla.

Å andra sidan kunde vännerna vid hemkomsten från ett af dessa af samtiden så högt skattade besöken hos tänkaren i Cheyne Row, under hvilka gästen i fulla drag njutit af värdinnans älskvärdhet och spirituella konversation och värdens genialiska monologer, under många dagar förföljas af minnet af det utpinade och lidande uttrycket i hennes ansikte, hvilket skvallrade om, att ej allt i detta hem var hvad det borde vara.

* * *

En episod i deras lif var emellertid af den natur, att den verkligen kunnat åvägabringa en oåterkallelig brytning mellan makarna; att detta ej blef fallet visar hur starkt i själfva verket bandet var mellan dem.

När Carlyle genom sina berömda föreläsningar, som besöktes af eliten af Londons lärda och fashionabla värld, med ens blifvit ryktbar och lejonet för dagen, täflade medlemmarna af the upper ten thousand att se honom hos sig. Och det förefaller som om den allvarlige, stolte, för yttre utmärkelser annars så likgiltige lärde ej varit okänslig för den hyllning, som kom honom till del från Englands förnäma lorder och ladies. Bland dessa senare var det en rik och lysande dam, lady Ashburton, som särskildt intresserade sig för den originelle och genialiske Carlyle, och så

småningom uppstod ett varmt vänskapsförhållande mellan dessa båda. Han inbjöds till hennes gods och kom därigenom i nära beröring med den stolta engelska högadeln. I detta högättade sällskap kände sig mrs Carlyle, som man för mannens skull ej kunde undgå att inbjuda, till öfverlopps. Vacker, ståtlig, ladylik i hela sitt uppträdande, utgjorde hon en prydnad för hvilken sällskapskrets som helst, men ömtålig och stolt som hon var, kände hon på det lifligaste hvarje åsidosättande. Att det var för mannens, ej för sin egen skull hon tåldes, tog hon som en förolämpning.

Lady Ashburton synes också ha varit föga finkänslig mot Carlyles hustru, högdragen, bortskämd, nonchalant, tog hon sig för att protegera henne, och att protegeras var något mrs Carlyle minst af allt kunde finna sig i. Det kom oupphörligt till uppträden mellan makarna för lady Ashburtons skull, och äfven om renheten i dennas och Carlyles förhållande står höjd öfver allt tvifvel, uppväckte det hustruns svartsjuka. Det finnes flera slag af svartsjuka, den som under så många år förbittrade Jane Carlyles lif var mer en intelligensens än en känslornas sak. Hon kände sig förödmjukad af att se mannen imponerad af, beundrande och höjande till skyarna en kvinna, hvilken hon visste sig andligen vara öfverlägsen. Hur grymt han sårat sin makas känslor genom att hålla fast vid ett vänskapsförhållande, som för henne var så antipatiskt, synes han ej varit medveten om. Först efter hennes död fann han af hennes dagbok, hvori hon gifvit luft åt sin smärta, hur mycket hon lidit och förstod den del han halft i hennes lidande.

* * *

Men åren gingo och med dem kom större frid, lugn och harmoni i deras samlif. När lady Ashburton dog försvann ju också en af förnämsta orsakerna till misshälligheten mellan makarna. De svåra sjukdomar, af hvilka mrs Carlyle drabbades, då hon under månader sväfvade mellan lif och död och den svaghet som däraf blef en följd, lärde honom att högre uppskatta henne och att förstå hur omistlig hon i själfva verket var för honom; och den ömhet han under lidandets dagar visat henne, hade öfvertygat henne om hur innerligt han verkligen älskade henne. Deras äktenskaps solnedgång återfick något af den glans, som dess morgonrodnad haft.

När till slut slaget föll, när hon utan förberedelse rycktes

bort från honom och han står ensam, blir den gamle, af sorg och samvetskval dignande Carlyle en tragisk gestalt, värd vår djupaste medkänsla och vördnad. Nu, då det var för sent, förstod han hvad hon känt och lidit af hans retliga, obehärskade lynne. Hans fel framstodo i förstorad gestalt, blind som han varit för dem förut, öfverdref han dem nu. »O», hördes han ropa gång på gång, »om jag kunde få se henne ännu en gång, om det endast vore under fem minuter för att säga henne att jag trots allt älskade henne! Hon visste det aldrig, aldrig!»

Skuldmedveten och i sin ifver att försona ville han att eftervärlden skulle få veta hela sanningen, att ingenting som kunde kasta ljus öfver deras förhållande, vore det aldrig så förklenande för honom själf, skulle undanhållas. Han underkastade sig därför den smärtsamma plikten att genomgå alla hustruns bref, dagböcker och anteckningar och han bifogade förklaringar och reflexioner, alla andande den djupaste ånger och den varmaste kärlek. Han förordnade att efter hans död hennes papper, jämte hans tillägg, skulle utgifvas, på det att hennes minne måtte framstå rent och oförvitligt och all skuld kastas på honom allena. Därigenom ville han i någon mån försona hvad han brutit.

Han trodde och hoppades att han snart skulle få följa sin Jane i grafven. Men i 15 långa år öfverlefdes han henne. Hans ålderdom omgafs af hela det engelska folkets beundran och vördnad, man såg upp till den gamle tänkaren som till en siare, en profet, och hans ord fingo en betydelse som ingen engelsk man före och efter honom haft. Men allt yttre berörde honom endast ytligt. Kring den bortgångna kretsade hans tankar beständigt, kring minnet af henne och möjligheterna af ett återseende i en kommande värld.

Sorgen och tiden mildrade hans lynne, och historien har ej att uppvisa en vackrare, noblare gestalt än den gamle Carlyle i hans sena lefnadskväll.

L. D—n.

—*—

Kvinnan i den moderna dramatiken.

A propos skådespelet »Gertrud» af Hjalmar Söderberg.

Har den moderna kvinnotypen, sådan den framträder i dikten — dramat eller romanen — sin motsvarighet i det verkliga lifvet? Man kan inte låta bli att göra sig den frågan vid läsandet och

beskådandet af nutidslitteraturens mer representativa alster och att bry sin hjärna med att söka passa in, den diktade bilden efter de levande varelser man ser röra sig, tala och handla omkring en. Ty litteraturen är ju, eller väntas vara, den spegel, hvori ett kommande släkte skall läsa sig till hur vi sågo ut och voro beskafade, vi, en förgången tids människor.

Men det finns speglar och speglar. Ej alla speglar äro trogna. Somliga äro behäftade med så obotliga fläckar, att allt som däri reflekteras synes fult och dunkelt, de vackraste ansikten bli karrikatyrrer. Dessutom beror det på hur spegeln är inriktad. Den kan ha ställts i ett sådant plan, att det som återgifves blir falskt och missvisande. Det är således med stora modifikationer litteraturen får betraktas som en spegelbild af tiden.

En del af våra nyare författares framställningar af kvinnor äro sådana där missvisande speglar. Hur högljudt än en beundrande klick må utropa: »Hur sant! Hur träffande! Hur likt!» så känna vi ej igen oss i dem.

Det nyligen på Dramatiska teatern framförda skådespelet »Gertrud», långt förut känt genom det i trenne upplagor i bokform utkomna arbetet med samma namn, har närmast gifvit anledning till ofvanstående reflexion.

Titeln anger att det är kring en kvinna dramat rör sig. En öfverflödig fingervisning, nutidsdramaturgerna äro, som bekant, ej särdeles uppfinningsrika i val af ämnen, och »das ewig Weibliche» tycks på dem öfva en oemotståndlig attraktion. Kritiken har betecknat stycket som ett psykologiskt och litterärt konstverk af hög rang, det har gifvits med stormande bifall, det har kommenterats och applåderats, nära nog som med gamle Ibsens stycken i världen; inte ur vägen således att det äfven uppmärksammas från kvinnohåll, något jag anser desto mer berättigadt, som stycket själf och dess tendens, icke mindre än den offentliga kritikens utläggning, liksom utmanar till en gensaga.

* * *

Att »Gertrud» är ett stycke skrifvet med mycken talang, kan icke bestridas, dialogen är naturlig och lätt flytande med en del skarpa och träffande repliker, dramat är väl byggdt, som det heter, och med undantag af den något tröga slutakten, erbjuder det hela en så pass spännande dramatisk konflikt, att den sceniska

succén till dels däraf låter sig förklaras. Men hvad som är svårare att förklara är, att publiken i det visserligen briljanta men dock så tomma och på effekt anlagda replikfyrværkeriet låter duperas sig till att se någonting outgrundligt djupt och psykologiskt beundransvärdt. Man har jämfört Söderberg med Ibsen. I sanning en alltför stor ära för den förstnämnde. Likheten skulle då bestå i det problemartade anslaget och i den med aforismer af en viss djupsinnighet späckade dialogen. Men för öfrigt? Hur förstod icke den store döde mästaren, med allt det negativa i sin problemdiktning, att gripa tag i lifvet, att få den tanklösa hopen att häjda sig inför det obönhörliga: »Människa, känn dig själf!»

Men hvad ger oss »Gertrud» af lifvet? Hvad vi få se är en lättfärdig kvinna, som skiftar kärleksförhållanden lika ledigt som man byter handskar — nå, icke precis lika lätt, eftersom ombyttena orsaka en del jämmer och elände — och för hvilken, liksom för åskådaren eller läsaren, det till slut återstår ingenting annat än den stora tomheten, det bleka intet.

Sådant händer nog, säger man. Ja väl, lättsinniga kvinnor ha funnits i alla tider, sådana som helt låta behärska sig af sina sinnliga passioner — den dramatiska konsten har ju i oändlighet varierat temat — häri ligger hvarken något nytt eller egentligen osant. Men hvad den moderna skönlitteraturen förbehållit sig som sin uppfinning, är att utsmycka denna slags kvinnotyp med »suveränitetens» särmärke, för att använda ett uttryck, Björnsterne Björnson legaliserat i sitt sista, så väl etiskt som estetiskt underhaltiga arbete »Mary». Den moderna hjältinnan draperar sig i sin »odygd» som med en drottningmantel, och när ridån faller är det under åskådarnas tårar och odelade sympati.

En sådan där *suverän* kvinna är Gertrud. Hon för ett nobelt, djupsinnigt språk på läpparna, har furstinnelater och därtill något mystiskt tilldragande, som mäktigt anslår alla män. Hon är gift med en ansedd ämbetsman — innan pjesen slutar se vi honom t. o. m. blifven konsultativt statsråd — och hans vetskaps om hennes föregående förbindelse med en annan man, hindrar ej att han älskar henne och bär henne på sina händer. Efter några års äktenskap och sedan hennes lilla barn dödt, söker hon i en lidelsefull kärlek till en ung musiker att fylla ut tomheten i sitt lif. Denne, en rå, oborstad sälle, bedrar och förråder henne på det ovärdigaste, och slutet blir att hon, som ägt tre män, står där ensam utan någon man alls. Hon går från hemmet som Dora

gjorde och slår porten i lås efter sig, men man vet att hon, *icke* som »Dockhemmets» hjältinna går för att uppfostra sig själf, att försöka först och främst bli en människa och att tänka ut hvad religionen och samhället är, för att måhända en gång komma tillbaka en bättre, andligen fri varelse. För Gertrud existerar ingen själfuppfostran, hon äger intet själf. Utanför kärleken är allt dött. När den släpper tag går hon under. Och hvilken kärlek? »Jag tror på köttets lust», lyder mottot på boken, och i den satsen är Gertruds personlighet karaktäriserad. Fortsättningen på mottot: »och på själens obotliga ensamhet», blir i detta sammanhang en meningslöshet. Ty en varelse af Gertruds halt sätter man öfver hufvud taget ej i förbindelse med ordet själ.

Härmed är pjesens hela tröstlösa och ihåliga tendens angifven. Det osanna däri ligger ej i teckningen af en kvinnas blinda, obehärskade kärlek till ett henne ovärdigt föremål; tusen gånger upprepas sådant i lifvet, erbjudande skådespel fulla af tragik, men äfven af en viss storhet, då förvillelsen är adlad af känslornas äkthet och värme. Men här tages den illusionen ifrån oss. Att det icke är det själsliga utan det kroppsliga, »köttets lust», som är det förhärskande, blir med all tydlighet framhäfvet. På samma gång söker författaren häfda sin modells suveränitet! Och han blir tagen på ordet. Särskildt såsom Gertruds roll här tolkats af en ung konstnärinna, som däri inlagt sin *egen* fina kvinnlighets hela charm, får figuren en dubbelt förrädisk gestaltning. Man ser ej det uppkonstruerade, osanna, på teatereffektsökeri anlagda i teckningen, utan ropar: »Sådan är kvinnan!» och applåderar författaren, som så snillrikt förstått taga henne på kornet.

Men ute i lifvet söker man förgäfves efter en Gertrud. Och väl är det, hon har utan tvifvel gjort tillräckligt ondt på scenen.

* * *

Emellertid är det ett faktum, att kvinnor af Gertrud cert kommit att behärska skönlitteraturen, åtminstone när den förbindes med manliga författarenamn. Egentligen förekommer två varianter af arten. Den suverära erotomana kvinnan efter det i Söderbergs skådespel angifna receptet, och det är hon som intager första planet, men något lägre placerad förekommer en halvesyster till henne med ett enklare, långt mindre kompliceradt väsen, den docklika hjältinnan, som hvarken poserar eller nytt-

jar stora ord, men som i en påfallande brist på själ och en allt behärskande erotisk läggning röjer sin frändskap med den förnämre modellen.

För icke länge sedan påpekade jag detta för en af våra yngre författare, hvilken för öfrigt eminenta skildringskonst i fråga om de kvinnliga figurerna uppvisar en anmärkningsvärd torftighet. Den själlösa dockan är hans force. »Ja men», blef det halft generade, halft urskuldande svaret, »kvinnorna ä inte så märkvärdiga».

I detta yttrande ligger en större sanning än säkert vår unge författare själf anade. Ja, sannerligen vi äro inte så märkvärdiga, och på långt när inte så märkvärdiga som de manliga kvinnoskildrarna göra oss till. Dessa tyckas glömma, att vi först och främst äro människor och att vi som sådana förete oändliga variationer på godt och ondt, att vi äga nerver och hjärtan och, så otroligt det låter, t. o. m. hjärnor med tankeförmåga och reflexion, och så göra de upp för sig att erotiken inte bara, enligt naturens ordning, fyller *en del* af kvinnans lif utan behärskar det så helt, att det inte finns rum för någonting annat där bredvid. Grunden till skapandet af alla dessa abnorma kvinnogestalter torde väl få sökas i ett nedärfdt kvinnoförakt, lika mycket som i en förvrängd och fattig fantasi, men mån tro ej också i oförmåga att tyda tidens tecken? Hela den nya tiden och hvad den åstadkommit för omdanandet af kvinnotypen har gått dessa skönandar spårlöst förbi. Att kvinnorna tänka, handla, verka, är något som ej ingått i deras medvetande, begreppen plikt, trohet, intressen, entusiasm och arbetsglädje ännu mindre.

Kvinnorna äro endast till för att älska; och då den unga flickan för länge sedan strukits såsom oanvändbar till romanstoff och den äktenskapliga kärleken en gång för alla fått banalitetens hallstämpel, så är det den utomäktenskapliga kärleken, som har ordet. Den *gifta* kvinnan är skönlitteraturens mest omhuldade gestalt, och kring hennes erotiska upplevelser är det handlingen rör sig.

Och hvilken kärlek? frågar jag än en gång. Jo, i Söderbergs drama få vi se dess rätta art. En »afart» af kärleken är det, som Elsa Törne i sitt förträffliga, i vår dagliga press offentliggjorda inlägg med anledning af »fallet» Gertrud, så sant påpekar, ett påpekande som nog för mången torde verkat som ett förlösande ord. Den »abnorma kärleken, den flammande, förtärande

lågan, som när den slocknat, ur den rykande askan icke har kvar den minsta flamma, som kan värma de hjärtan som stelnat». »Huru annorlunda», säger hon, »är icke den låga, som tändes åter och åter på den sunda, djupa hängifvenhetens altare genom långa år af arbete och möda, hvila och kärlek.»

* * *

Skall en gång detta ädlare slag af kärlek eröfra världen — eller då man har skäl antaga att den icke helt är slocknad i lifvet — skall något af dess rena flamma komma att afspeglas i vår litteratur? Vi skola hoppas det, ehuru svaret — och dikta- ren — ännu låta vänta på sig. Sammanlefnaden, särskildt den mellan man och kvinna, bryter sig ju i en så oändlig mängd brokiga facetter, mångfaldigade genom den moderna människans allt mer komplicerade känslolif, skulle den ej ägna sig för konstnärligt återgifvande, utan att de »abnorma fallen» behöfde tillgripas?

Mot den riktning i nutidsdikten, hvaraf skådespelet Gertrud är ett så fullödigt uttryck, gäller det emellertid för oss, kvinnor, som ännu behållit tron, ej blott på möjligheten utan på existensen af ett rent kärlekslif, att med all makt gå i härnad. Frukta för att anses filiströs och konstnärligt oförstående får därvid ej inverka på vår öfvertygelse och hindra oss från att uttala och stå för den.

Det är både vår värdighet som kvinnor och som människor som står på spel.

L. D.

— * —

Kvinnornas kommunala valbarhet.

Ur ett inledningsföredrag vid mötet å Runan 12 mars 1907.

Då frågan om kommunal valbarhet för kvinnor blifvit aktuell i vårt land genom de motioner som vid innevarande riksdag väckts af dels herr Lindhagen m. fl. och dels Liberala samlingspartiet, förtjänar det att erinras om denna frågas läge i andra land.

Norge är det land där valbarhet till den kommunala representationen först tillerkändes kvinnorna. Detta skedde i maj 1901, på samma gång som de norska kvinnorna erhöilo kommunal val-

rätt; och vid valen påföljande höst insattes i kommunalstyrelser icke mindre än 98 kvinnor, fördelade både i städerna och på landsbygden. Belåtenheten med denna reform blef ömsesidig; såväl kvinnorna som männen inom kommunalrepresentationen ha uttryckt sin respekt för den andra partens insatser i det gemensamma arbetet. Kvinnorna ha å ena sidan funnit, att de hade mycket att lära af detta arbete, å andra sidan att de kunde tillföra detsamma nya impulser genom sin speciella praktiska erfarenhet och sina särskilda synpunkter. Ett vittnesbörd om männens uppskattning af detta kvinnornas inflytande gaf ordföranden i kommunalrepresentationen i Kristiania, då han vid ett studiebesök, som gjordes därstädes 1904 af engelska kommunalmän, yttrade i ett tal till dem: »Jag försäkrar er icke blott som min personliga uppfattning utan som en allmän mening bland mina kolleger, att reformen visat sig vara ett framsteg och att vi icke hafva annat än beröm för det intresse och den skicklighet, som lagts i dagen af de damer som tagit del i våra debatter och vårt arbete. Jag dristar mig därför att rekommendera till eder tanken på kvinnliga stadsfullmäktige såsom ett resultat af er kommunala forskningsfärd.»

Norge var emellertid redan då ej längre ensamt om att hafva genomfört denna betydelsefulla reform. På *Island* blefvo nämligen 1902 ogifta kvinnor och änkor, som ha själfständiga inkomster, valbara till kommunala uppdrag, däribland kommunestyrelserna.

I de andra nordiska länderna torde frågan också vara nära sin lösning. I *Danmark* framlade regeringen 1903 ett förslag om valrätt och valbarhet för alla skattebetalande kvinnor, gifta och ogifta, som fyllt 25 år. Medan reformen redan från början möttes med välvilja i folketinget, har den hittills förhållits genom motstånd i lagtinget, men åtskilliga tecken tyda på att motståndet äfven där är brutet, så att vi kunna vänta att se saken genomförd med det snaraste.

I *Finland* antogs redan 1900 af landtdagen ett lagförslag af följande innehåll: »Kvinna vare hädanefter lika med man till alla kommunala uppdrag i stad valbar, och gälle beträffande skyldighet för kvinna att sådant uppdrag emottaga och handhafva samt i fråga om rätt för henne att detsamma sig afsäga, hvad om manlig medlem af stadskommun i ty fall stadgadt är.»

Förslaget biträdades sedermera af senaten, men kom att stranda, då det gällde att erhålla den kejsrerliga sanktionen. »Sedan dess

har,» skifver en af de finska kvinnor, som nyligen stått som kandidater vid landtdagsvalen, »spörsmålet hvilat, men nu skola kvinnorna själfva taga hand om denna sak, och den kommer nog icke att numera stöta på något motstånd. Vi ha plötsligt blifvit en viktig faktor i det politiska lifvet och våra dyrbaraste lifsfrågor, som man med knapp nöd och stor svårighet fick någon landtdagsman att taga upp, äro nu upptagna å de skilda partier-
nas program.»

I *England*, där kvinnor redan länge tagits starkt i anspråk för åtskilliga kommunala förtroendeuppdrag, har nyligen i tron-
talet bebådats ett lagförslag från regeringen, som skulle medge kvinnorna valbarhet äfven till de kommunala representationerna. Och från *Holland* meddelas det, att en för revision af grundlagen tillsatt kommission, bestående af 7 medlemmar af olika partier, föreslagit strykande af ordet »manlig» framför uttrycket »holländska undersåtar» i de paragrafer som reglera valbarheten. Om detta ändringsförslag antoges, så följer däraf att grundlagen icke längre hindrar kvinnornas valbarhet till någon som hälst styrande kor-
poration.

Som synes har frågan om kommunal valbarhet för kvinnor ryckt starkt fram i åtskilliga land på senaste tid. Skall manne *Sverige*, som gick i spetsen med afseende på den kommunala rösträttens beviljande åt kvinnorna, hinna bli ett af de första land, som gör kvinnorna kommunalt valbara, eller skola vi se utvecklingen gå förbi oss på denna punkt? Låtom oss hoppas, att utsikterna ej äro stora för det senare alternativet.

En reform som denna bör ej rimligen kunna stöta på starkare motstånd från något håll. Det gäller ju i själfva verket här endast att medge direkt inflytande på de kommunala angelägenheterna åt ett relativt fåtal kvinnor med sådana kvalifikation, att de kunna kring sig samla såväl de manliga som de kvinnliga väljarnes röster; ensamma kunna kvinnorna aldrig med våra nuvarande bestämmelser för den kommunala rösträtten komma i tillfälle att genomdrifva några kandidater, därtill äro de röstgående kvinnorna allt för få och deras röstetal allt för litet tungt vägande.

Det har dessutom från inflytelsesrika mäns sida ofta framhållits, huru mycket lättare det skulle vara att genomföra en reform, sådan som denna, än t. ex. hela den stora frågan om politisk rösträtt för kvinnorna.

Mätte det vid den snart förestående behandlingen af frågan om kommunal valbarhet för kvinnor inom utskott och riksdag visa sig, att dessa män i dylika uttalanden varit sannspådda!

Emilia Broomé.

— * —

”Modersskydd.”

Den ogifta moderns och hennes barns ställning utgör ett område, där barmhärtighetens och rättvisans kraf ännu icke äro på långt när tillfredsställande. Ett uttryck för en i det allmänna medvetandet vaknande känsla af att genomgripande reformer här äro af nöden, är den »modersskydds-rörelse», som på de senare åren existerat i Tyskland och redan hunnit växa ut till en stridsfråga af både principiell och praktisk betydhet.

Man kan säga, att tanken på ett »Mutterschutz» i modern mening blef aktuell strax i början på detta århundrade. År 1902 hänvände sig nämligen *der Verband fortschrittlicher Frauenvereine*, med säte i Berlin, till den hela Tyskland omfattande stora kvinnoorganisationen *der Bund deutscher Frauenvereine*, med en anhållan att den ogifta moderns och hennes barns ställning skulle upptagas till behandling vid förbundsförsamlingens generalsammankomst. Framställningen blef emellertid afslagen, hvarför den förstnämnda kvinnoföreningen fann sig föranlåten att taga saken i egna händer genom att vid sitt allmänna möte i Hamburg i oktober 1903 anslå en hel mötesdag till frågans dryftande ur olika synpunkter. De fyra föredrag, som vid detta tillfälle höllos för att belysa saken, väckte stort uppseende men framkallade samtidigt från flera håll allvarliga protester. Särskildt var detta fallet med fr. Maria Lischnewskas djärfva uttalande: »Moderskapet är ett värde, på hvad sätt det än förvärfvas».

Nästa steg togs, då för saken intresserade personer den 25 februari 1905 utlyste ett konstituerande sammanträde för bildande af ett »*Bunde für Mutterschutz*». Skriftställarinnan Ruth Bré, justitierådet Sello samt fil. dr. Helene Stöcker höllo inledningsföredrag öfver ämnena: »Sexuella reformer» samt »Den ogifta moderns och hennes barns ställning», och diskussionen öppnades

af vår landsmaninna Ellen Key. Från denna dag kan man tala om en »modersskydds rörelse» i Tyskland.

Den nybildade föreningen söker göra propaganda för sina idéer dels genom en egen publikation: »*Mutterschutz, Zeitschrift zur Reform der sexuellen Ethik*», utgifven af dr. Helene Stöcker, dels genom möten och föredrag på skilda orter. Det praktiska arbetet är centraliseradt i en dagligen öppen byrå, genom hvilken åt hjälpbehöfvande mödrar beredes tak öfver hufvudet under hafvandeskapet och förlossningen samt sedermera arbete och bostad, endera med barnen eller ensamma, i hvilket senare fall goda hem anskaffas åt de små. Byrån söker äfven i rättsligt afseende betrygga de utom äktenskapet födda barnens ställning. Såsom närmaste framtidsmål sätter föreningen upprättandet af ett hem för ogifta mödrar och deras barn samt ett s. k. »Schwangerheim».

Som af det nämnda framgår, är »modersskyddet» ur praktisk synpunkt sedt ett barmhärtighetsverk af stor betydelse. De förhållanden, under hvilka de oäkta barnen öfver hufvud taget lefva, och de lidanden, som gå ut öfver deras oskyldiga hufvuden, äro i hög grad värda att behjärtas och om möjligt afhjälpas. Man behöfver ju endast tänka på de ständigt uppdykande historierna om »änglamakeri» eller besinna hur ett flertal ogifta mödrar, utan någon hjälp från faderns sida, äro nödsakade att från sitt eget knappa lefvebröd subtrahera alla omkostnader för barnets underhåll. Möjligheten till verksam hjälp skulle helt visst rädda mången olycklig moder och hennes barn från undergång.

Men rörelsen, sådan den framträder i Tyskland, afser icke endast afhjälpan af sagda missförhållanden. Frågan ligger djupare än så. Modersskyddets anhängare vilja ingenting mindre än en reform i det sedliga tänkesättet, gående ut på att åt ett ojämförligt större antal kvinnor, än nu är fallet, förvärfva »rätten till moderskap». Dessa åsikter förfäktas med entusiasm af utgifvarinnan af tidskriften »*Mutterschutz*», dr. Helene Stöcker, i ett nyligen utgifvet arbete »*Die Liebe und die Frauen*», hvori förf. sammanfört sina under loppet af tolf år skrifna uppsatser om kvinnans ställning till kärleksproblemet. De tolf åren framvisa en ganska betydande utveckling i riktning mot »den nya etiken», och förf. häfdar ett kraf på kärlekslycka, som ej vill låte sig stäckas af några yttre förhållanden. Hur detta kraf för kvinnornas flertal skall kunna vinna tillfredsställelse, utan att det bästa och

stoltaste i deras natur går förloradt, därom ger oss dr. Stöckers bok ingen upplysning.

Att det under våra dagars ekonomiska och sociala förhållanden icke i tillräcklig utsträckning låter sig göra inom lagliga äktenskap, därom äro likväl den nya rörelsens förkämpar fullt medvetna. Det gäller därför att i den allmänna opinionen omlägga en hel del sedliga begrepp. Kvinnans stolthet t. ex. som hittills varit henne en mäktig bundsförvandt när det gällt att, enligt en svensk författares uttryck, i »stark och glad resignation» bära ensamheten, där den drömnda lufslyckan slagit fel, samma stolthet söker man nu värfva till anhängare, då man uppmanar kvinnan att göra gällande »ihr Recht auf Liebe». Att kärlekslyckan i många fall måste komma att betinga ett högt pris medgifves visserligen, men gör man sig också fullt reda för *hur* dyrt det priset är, och att det ej gäldas enbart genom yttre lidanden eller mistningen af *andras* aktning?

Som redan nämnts har modersskyddsrörelsen i sin tyska dräkt ej undgått att framkalla ett starkt motstånd från åtskilliga håll. Särskildt har detta varit fallet från det kristligt-konservativa lägret, som med rätta framhåller, att de ogifta mödrarna och deras barn sedan gammalt haft att påräkna deltagande och bistånd just från deras sida, som af religiösa motiv ägnat sig åt socialt arbete, endast med den skillnaden, att man här ansett en sådan moder såsom en *felande*, hvilken behöfde upprättas i egna och andras ögon. Barmhärtighet mot den felande, stränghet i bedömandet af själfva felet, är den sats man haft för ögonen. På grund af denna väsentliga skillnad, gäller det emellertid här ingenting mindre än striden mellan två motsatta etiska åskådningar.

* * *

Vid den 1—2 mars i Berlin hållna »Första tyska kongressen för den kroppsarbetande kvinnans intressen» behandlades äfven frågan om »Mutterschutz». Den förelåg under formen af »moderförsäkring», och den långa och ytterst lifliga debatten i ämnet slutade med antagandet af en längre, i detalj gående resolution, utmynnande i krafvet på utvidgade skyddsåtgärder för mödrar, så väl gifta som ogifta, både före och efter förlossningen samt på direkta och indirekta åtgärder för att möjliggöra för fabriks-

arbeterskan förenandet af moderskapets plikter med yrkets och hemmets.

Häraf framgår, att man kan ena sig om en praktisk lösning af frågan om åstadkommandet af ett mer effektivt »modersskydd», äfven om världsåskådningarna, såsom fallet tycks varit med de i Berlinerkongressen deltagande, löpa i diametralt skilda banor.

— * —

Mathilda Lönnberg †.

Den författarinna, som bar detta namn, men hvilken för den läsande allmänheten mest var känd under signaturen — th — har lördagen den 9 mars gått ur tiden i sitt hem i Östergötland. Mathilda Stenhammar, som hennes flicknamn lydde, var född 1837 och ingick 1855 äktenskap med fil. dr. Carl Lönnberg, hvilken vid de två sista ständsriksdagarna var representant i bondeståndet och sedan en kortare tid tillhörde Andra kammaren.

Fru Lönnbergs litterära produktion var ganska rikhaltig, hufvudsakligen afhandlande ämnen ur forntida och nutida svenskt folkliif. Vi nämna bland dem »Ragnfast Mårsson», »Gunnel», »Spridda blad från skären», »Ur lifvet i skogsbygden», »Kåre i Miklegård», »Fru Helmfrid».

Af F.-B.-F. förtjänar författarinnan Mathilda Lönnberg särskildt att erinras, emedan hon 1892 erhållit första priset å 300 kr. i den pristäflan för barn- och ungdomsböcker, hvartill F.-B.-F:s bokkommitté utfärdat inbjudning. Prisskriften hade titeln »Sigtrygg Torbrandsson, En bild från Sveriges forntid», hvilken samma år utkom på P. A. Norstedt & Söners förslag. — Af tidningen »Idun har äfven fru Lönnberg vid tvenne särskilda tillfällen, senast för ett år sedan, erhållit pris vid dess litterära täflingar.

— * —

Rösträttsmotioner vid 1907 års riksdag.

III.

Samma rösträtt för kvinna som för man i fråga om val till Andra kammaren är innebörden af Hr Alb. Bergströms i Första kammaren redan vid ett tämligen tidigt stadium af riksdagen inlämnade motion. I motionens syfte instämde hr G. Olsén.

Motionären framhåller, att han icke med motionen afser att hindra vare sig regeringens rösträttsförslag eller något annat; men

— säger han — det finnes förnuftiga konsekvenser af redan fastslagna meningar i rösträttsfrågan, utan hvilkas fullständiga beaktande ingen ens för kort tid varaktig lösning kan åstadkommas, och därjämte finnas andra synpunkter, som böra vinna uppmärksamhet före rösträttsfrågans lösning, äfven om de ej kunna inverka på resultatet. Efter en historik öfver rösträttsfrågans utveckling i vårt land, drager motionären den slutsatsen, att konsekvensen af allmän rösträtt absolut och oafvisligt är rösträtt äfven för kvinna.

*

Onsdagen den 13 mars störtade den stora rösträttsfloden in öfver riksdagshuset. Därvid är för oss kvinnor först att märka, att våra kraf beaktats i den s. k. »Lindhagensgruppens motion» och den »Socialdemokratiska motionen», ja man går i dessa så långt att, icke blott för oss begära rösträtt utan äfven *valrätt* till båda kamrarna.

Herr Lindhagens motion, hvori 9 af kammarens ledamöter instämma, går ut på, att valrätt skall tillkomma en hvar välfrejdad svensk medborgare, *såväl man som kvinna*, som uppnått 21 års ålder, dock ej den, som står under förmyndarskap eller fattigvårdsstyrelsens målsmansrätt. Vidare förordas som något alldeles nytt *valbarhet för röstberättigade kvinnor till Andra kammaren samt valbarhetens utsträckande desslikes till Första kammaren*.

I samband med denna motion har herr Lindhagen väckt en annan om den *kommunala rösträttens* reformerande, byggd i hufsak på grundvalen af allmän och lika rösträtt för såväl män som kvinnor. — Motionen om valbarhet för kvinna till alla kommunala representationer och nämnder, hvilken i ett föregående häfte omtalats, ansluter sig ju nära till den ofvannämnda.

Den socialdemokratiska motionen, som frambars af hr *Bran-ting* å socialdemokratiska gruppens vägnar, innehåller förslag till fullständig författningsrevision. Beträffande den politiska rösträtten föreslås, att *valrätt till andra kammaren skall tillkomma en hvar välfrejdad svensk medborgare såväl man som kvinna, som för det kalenderår, hvarunder val äger rum, uppnått 21 års ålder*: dock ej den, som står under förmyndarskap eller fattigvårdsstyrelsens målsmansrätt. Kvinnor äga en vidsträcktare rätt att afsäga sig mandat än män. — *Första kammarens* ledamöter skola till ett antal af 150 och för en tid af sex år utses af landstingen och stadsfullmäktige i de städer, som i landsting deltaga. Till ledamöter kunna väljas i kommunens allmänna angelägenheter *röstberättigade män och kvinnor, som uppnått 30 års ålder*.

Herr Warburg har några dagar senare väckt en rösträttsmotion, i hvilken han yrkar bifall till det s. k. Staaffska förslaget med tillägg af *rösträtt äfven åt kvinnor*.

Herr Hörnstén har likaledes framlagdt en motion för den kvinnliga rösträtten och valbarheten.

Vidare är att märka, att *friherre Adelsvärd* i sin stora och omfattande motion, byggd på regeringens dubbelproportionella förslag, i syfte att gifva reformen en bestående demokratisk läggning, gör tillägget att *kvinnans rösträtt men icke valbarhet* införes.

*

Sedan detta skrifvits har det »Liberala samlingspartiets» motioner i fråga om den *Kommunala rösträtten* framburits af herr Staafl. I denna föreslås, att *kvinnor må äga valbarhet i full utsträckning till alla kommunala befattningar och förtroendeposter*.

*—

Möten.

Föreningens för kvinnans politiska rösträtt årsmöte

ägde rum den 18 mars i Arbetareföreningens lokal, Malmskilnadsgatan 52 under dr. Lydia Wahlströms ordförandeskap.

Af årsberättelsen, som delvis, upplästes, framgick, att medlemsantalet under 1906 ökats till 1,797 medlemmar; för öfrigt redogjordes för de under året hållna mötena, åtgärderna och resultatet af masspetitionen m. m. Därefter kompletterade ordf. årsberättelsens historik öfver detta för föreningen så händelserika och lifaktiga år genom en intressant redogörelse för Landsföreningens årsmöte i Karlstad samt för en del omständigheter, sammanhängande med masspetitionen. Vidare lämnades en öfversikt af den kvinnliga rösträttsfrågans nuvarande läge inom riksdagen och de motioner för kvinnans rösträtt, som väckts inom Första och Andra kammaren.

Till styrelsemedlemmar omvaldes fröknarna Signe Bergman, Lilly Engström, Sofia Gumælius, Anna Gustafsson, Anna Lindhagen, Anna Ljungberg, Stina Quint, Anna Kleman, fruarna Ann-Margret Holmgren, Anna Pettersson, Arla Wallis, fil. dr. Kerstin Hård af Segerstad och Lydia Wahlström, samt nyvaldes fru Ebba von Eckermann och typografen fröken Augusta Helin. Suppleanter blefvo fröknarna Anna Pettersson, Mathilda Staël von Holstein och Louise Hagberg.

*

Småbrukskonferensen.

Vid den första allmänna »Småbrukskonferens», som nyligen 28 febr.—2 mars, på föranstaltande af föreningen C. S. A., hållits i Stockholm med en utomordentligt stor anslutning af lifligt intresserade deltagare från hela landet, blef kvinnan såsom en viktig faktor vid höjande af denna betydelsefulla sida af vår modernäring icke förbigången.

Så betonades kraftigt den kvinnliga arbetsinsatsens betydelse för smålandtbruket af en af denna handterings förnämsta representanter vid

mötet, herr Karl Pettersson i Ugglehult, hvilken, efter hvad det förljudes, själf lär åstadkommit det fast otroliga på sin i det stenbundna Småland belägna egendom. Kvinnornas undervisning vore, menade talaren, viktigare än männens. Får en smålandtbrukare en oduglig hustru, hjälper det ej hur bra han än är själf. Därför skulle kvinnan utbildas på alla de områden, där hon hade sin verksamhet, ungefär på samma sätt som mannen, genom praktiska kurser, studieresor o. s. v.

För de i denna fråga intresserade mötesdeltagarna, icke minst de kvinnliga, var det glädjande, att under diskussionens gång ett tillfredställande svar kunde gifvas på det af herr Pettersson framkastade spørsmålet. Fröken Gertrud Adelborg lämnade nämligen upplysningar om, att redan åtgärder vidtagits för att söka afhjälpa de brister, som vidlåde den kvinnliga landtbrukarbefolkningens utbildning. Den skola, som F.-B.-F. stod i begrepp att upprätta för utbildande af lärarinnor för den landtbrukande klassens kvinnor, vore en sådan åtgärd, hvilken man hoppades skulle bära goda frukter både på det moraliska och ekonomiska området. Vikten vore ej, att kvinnan blott och bart utbildades till skicklighet i kokkonstens eller ladugårdsskötselns detaljer, utan till att i alla delar väl fylla sitt kall som landtbrukarehustru.

Den acklamation, hvarmed såväl inledarens anförande som fröken Adelborgs inlägg mottogos, visade, i hvilken grad de förstått att gifva ett uttryck åt en allmänt spridd opinion. Den resolution, som därpå antogs och där nödvändigheten af en utvidgad undervisning i landtbruksskötsel åt folkskolans ungdom betonades, kom äfven att innehålla en särskild för den kvinnliga delen däraf anpassad paragraf. — Denna har följande lydelse:

»Då småbrukareutbildningens viktigaste moment just ligger i den unga kvinnans uppfostran till duglig husmoder, anser konferensen, att uti folkskolans undervisningsplan som obligatoriskt undervisningsämne på skolans högre stadium för flickor ingår ämnet huslig ekonomi.»

*—

Föreningsmeddelanden.

Anslag till F.-B.-F:s landtbruksskola för utbildande af lärarinnor har tilldelats Förbundet af Gefleborgs och Kopparbergs läns hushållningssällskap, hvardera anslag å 300 kr., med ändamål att bidraga till skolans igångsättande.

*

Från Förbundskretsarna.

F.-B.-F:s Linköpingskrets hade sitt årsmöte fredagen den 15 febr. i klubben A. T:s lokal.

Sedan årsberättelsen föredragits anställdes val af styrelse, revisorer, revisorssuppleanter och ombud att deltaga i val af kretsnämnd samt detta ombuds suppleant.

Den forna styrelsen omvaldes och utgöres denna äfven detta år af fröken A. Arwedson, ordf., grefvinnan A. Douglas, v. ordf., fru A. Holmer, sekreterare, fröken J. Wallerstedt, kassaförvaltare, och fru H. Karlsson. Till revisorer återvaldes fru E. Askund och fröken A. Wiklund och deras suppleanter fröken H. Nordgren och nyvaldes fru E. Svahn. Till ombud att deltaga i val af kretsämnd valdes fröken A. Arwedson och till ombudssuppleant fröken J. Wallerstedt.

*

F.-B.-F:s Malmö—Lundkrets med omnejd hade den 19 mars ett talrikt besökt sammanträde i Lund, å Industrirestauranten, under ordförandeskap af kretsens v. ordförande, fru Anna Lewenhagen. Fru Edla af Klecker höll ett sakrikt och intressant föredrag öfver »Växtvärlden i hemmets tjänst», där i lifliga drag skildrades såväl närings- som njutningsväxterna samt deras praktiska betydelse, allt från ris, socker och nötter, till kaffe, té och kryddor. Efter föredraget vidtog samkväm med en konsertafdelning.

Enligt ordf:s meddelande kommer redogörelsen för förbundskretsens solidarkommittés betänkande att lämnas under nästkommande april månad å tvenne på hvarandra följande möten i Malmö och Lund och framföras af arkitekt Harald Boklund.

*

De af F.-B.-F:s Helsingborgskrets anordnade matlagningskurserna i Helsingborg ha nu tagit sin början. Lokalen är i Högre elementarläroverket för flickor å Kristinehall, hvars skolkök ställts till förfogande för ändamålet. Kurserna ledas af nämnda läroverks föreståndarinna för afdelningen huslig ekonomi, fröken Vivika Nordfelt.

I den nu började kursen deltaga 12 elever, unga kvinnor, mestadels affärsbiträden eller vid telefon och telegraf anställda, som disponera sina aftnar. Ett långt större antal hade anmält sig, men i följd af utrymmes-skäl kunde flera icke antagas.

*

Kvinnliga medlemmar i Stockholms stads fattigvårdsnämnd och underlydande styrelser.

Glädjande nog lämnas inom vårt lands sociala institutioner i allt vidsträcktare mån plats för kvinnor just på de områden, där deras arbetskraft bör vara mest användbar. Enligt den efter verkställda val offentliggjorda förteckningen på fattigvårdsledamöter för år 1907 sitta följande kvinnor i stadens olika offentliga fattigvårdsnämnder.

I fattigvårdsnämnden, såsom suppleanter: fröknarna *Gertrud af Klintberg* och *Ebba Päuli*; i utackorderingsbyrån: fru *Vendla Rossander* och handelsidkerskan fröken *G. Månsson*. — Som barnavårdsinspektör i Stockholm: fröken *Anna Lindhagen*.

I fattigvårdsstyrelserna: Inom Klara församl.: fröken *Sigrid Ulrich*; inom Katarina församl.: fröken *Clara Wahlström*; inom Hedvig Eleonora, Engelbrekts och Oscars församl.: fröken *Sofia Gumelius*, fröken *Ellen Huldt*, fröken

Gerda Cederblom, fröken *Helena Palmquist*, fröken *Carolina Rosengren* och fröken *Ebba Wedberg*. (Den senare utsedd till verkställande fattigvårdsdirektör.) Inom Adolf Fredriks, Gustaf Vasas och S:t Matheus församl. fröken *Laura Netzel*, fröken *E. Pauli*, fröken *G. Månsson*, fröken *Pamela Anderberg* och fröken *Tekla Themptander*.

I Styrelsen för *Sabbatsbergs ålderdomshem*: fröken *Sigrid Netzel* och fru *Rossander*.

I styrelsen för *Rosenlunds ålderdomshem*: fru *Hélène Berg*.

I styrelsen för *Stockholms uppfostringsanstalt för flickor*: fru *Sophie Forssner* och fröken *E. Pauli*.

I styrelsen för *Stockholms barnhärberge*: fröken *Ellen Ulrich* och fru *Rossander* (suppleant).

I styrelsen för *Stockholms stads asyler för husvilla*: fröken *G. af Klintberg* och fröken *E. Pauli* (suppleant).

Från skilda håll.

England.

Billen om kvinnans rösträtt, framlagd inför Underhuset den 8 dennes af mr Dickinson, har, som var att vänta, fallit. Den blef »talked out» eller ihjältalad, d. v. s. diskussionen pågick ännu, då de för densamma anslagna fem timmarna voro tillända. Tekniskt och formellt »står nu debatten ajournerad», ett uppskof, som betyder billens fall för denna session. »Suffragisterna», skrives det oss från England, »känna väl misräkning men äro ingalunda modfälda, tvärtom mer beslutsamma än någonsin att fortsätta striden för sin sak». Samma dag frågan föll hölls ett protestmöte i Exeter Hall, där flera eminenta talarinnor, däribland den åldriga mrs Despard, uppmanade Englands kvinnor att ej misströsta utan tappert hålla stånd.

En kommitté af liberala parlamentsledamöter, som har till syfte att arbeta för den kvinnliga rösträtten, har sammanträdt under Sir Charles Mc Larens ordförandeskap för att öfverlägga om vidare mått och steg med anledning af den Dickinsonska billens fall. Härvid beslöts att fortsätta kampen med oförminskad kraft. Den 27 mars kommer frågan åter upp fastän i förändrad form, denna gång framförd af Sir Charles Mc Laren.

Finland.

Deltagandet i landtdagsvalen enligt den nya representationsreformen har varit ytterst lifligt, i synnerhet från kvinnornas sida. I Helsingfors synas de väljande varit ungefär lika fördelade på män och kvinnor; i landsorten tyckas genomgående de kvinnliga röstande ha varit talrikare än de manliga.

Följande småskrifter kunna erhållas genom **Fredrika-Bremer-Förbundets Byrå**, 54 Drottninggatan, Stockholm. Till landsorten expedieras de pr efterkräf eller mot insänd likvid jämte postporto.

Fredrika-Bremer-Förbundets uppkomst och utveckling. Föredrag af *Gertrud Adelborg*. Pris 10 öre.

Kvinnoarbete och Kvinnolycka af *Anna Sandström*. Pris 50 öre.

Under hvilka förutsättningar kan kvinnorörelsen blifva af verklig betydelse för kultur och framåtskridande af *Anna Sandström*. Pris 10 öre.

Till frågan om kvinnans politiska rösträtt. Ett diskussionsinlägg af *Natanael Beskow*. Pris 5 öre.

Bör den svenska kvinnan erhålla politisk rösträtt? af *Anna Whitlock*. Pris 10 öre.

Hvarför är motståndet mot kvinnans politiska rösträtt oberättigadt? af *H. Borelius*. Pris 10 öre.

Principerna för kvinnans rösträtt af *L. Wahlström*. Pris 10 öre.

Hur bör den svenska kvinnan bereda sig för den politiska rösträtten? af *A. Whitlock*. Pris 5 öre.

Lärdomar af den kvinnliga rösträttsrörelsen af *L. Wahlström*. Pris 10 öre.

Några manliga inlägg i den kvinnliga rösträttsfrågan. Pris 15 öre.

Den kvinnliga rösträttsrörelsen. Minneslista. Pris 3 öre.

Till regeringen från svenska kvinnor ingifna skrivelser i rösträttsfrågan 1905—1906. Pris 25 öre.

Strödda intryck från den internationella kvinnorösträttskongressen i Köpenhamn af *A. M. Holmgren*. Pris 10 öre.

Hvarför skola kvinnorna vänta? af *F. Stéenhoff*. Pris 10 öre.

Svenska kvinnans kommunala rättigheter och skyldigheter af *Gustaf A. Aldén*. Pris 10 öre.

Den svenska kvinnans rättsliga ställning. Kort redogörelse för nu gällande lagstiftning af *Georg Stjernstedt*. Pris 60 öre.

De kvinnliga kontors- och butikbiträdenas ställning. Ett bidrag till hufvudstadens arbetarestatistik. Pris 15 öre.

Petition uti Reglementeringsfrågan från Fredrika-Bremer-Förbundets styrelse den 6 maj 1902. Pris 5 öre.

Fredrika-Bremer-Förbundets 20-årsmöte 12—14 januari 1905. Pris 25 öre.

Rabatt lämnas vid rekvisition af minst 100 ex.

Stadgar och berättelser angående Fredrika-Bremer-Förbundets verksamhet utsändas gratis.

Anmälan.

Dagny, utgifven af och organ för *Fredrika-Bremer-Förbundet*, anmäler med **1907** sin 22:a årgång. Tidskriften skall fortfarande ha till sin hufvuduppgift att verka för en sund och lugn utveckling af arbetet för kvinnans höjande i sedligt och intellektuellt, såväl som i socialt och ekonomiskt hänseende.

Liksom tillförene skall *Dagny* beakta kvinnofrågan och dess företeelser samt ägna sin uppmärksamhet åt olika områden af kvinnlig verksamhet, såväl de praktiska som de intellektuella. Ehuru största utrymmet är förbehållet åt sociala frågor, stå de litterära intressena äfven på tidskriftens program.

Dagny redigeras af fröken *Lotten Dahlgren*, till hvilken, under Förbundets adress, alla bidrag till och meddelanden rörande tidskriften böra ställas.

Dagny utkommer **1907** med 20 häften, utgörande minst 28 tryckark.

Priset för hel årgång:

För medlemmar af *Fredrika-Bremer-Förbundet* . . . kr. 3.50.

För icke medlemmar af *Fredrika-Bremer-Förbundet* » 5.00.

Förbundsmedlemmar prenumerera å *Fredrika-Bremer-Förbundets* byrå, 54 Drottninggatan, personligen eller medelst postanvisning. Icke förbundsmedlemmar kunna prenumerera dels vid alla postanstalter i riket, dels på förbundsbyrån, dels äfven hos hrr bokhandlare.

Lösnummer kunna erhållas å *Fredrika-Bremer-Förbundets* byrå till ett pris af 30 öre pr enkelhäfte.

Adresser:

Fredrika-Bremer-Förbundet: Drottninggatan 54.

Rikstelefon 27 62. Förbundets byrå öppen 11—4. Allm. tel. 48 16

Fredrika-Bremer-Förbundets Sjuksköterskebyrå: Tunnelgatan 25.

Rikstelef. 68 98. A. T. 82 11.

Vademecum

var bland alla munvatten på hygieniska utställningen i Grand Palais, Paris 1902 det enda som erhöll högsta utmärkelse, *Guldmedalj*, och detta i sin egenskap af »*antiseptiskt munvatten*» (antiseptique dentifrice).

Barnängens Tekniska Fabrik,

H. M:t Konungens hofleverantör

Stockholm.